

Declaració de Francina Redorta després d'haver estat torturada (folis 33-34). 15 d'octubre de 1616

Primo dixit: Sr. Balle General, per lo que una y moltes vegades só estada monestada y exortada e interrogada per V. M. Mgnf. Assessor que digués la veritat dels delictes dels quals stigués inculpada, acusada y inpetida per lo procurador fiscal del cort y estan del V. R, y en particular que diga quant doní la figa al fill den Oriola de Manàrgues en lo estudi en presència del mestre dich a V. M. que en la figa que jo doní al dit fill den Oriola en la ocasió tinch dit no hi postí metsines, però després aní a casa de dit Oriola y ab mes medicamen(t)s lo verí, y també en altra ocasió volent provar las metsinas si eren bones o no, enmatsiní dos bous de casa mia pròpria de les quals metsines moriren dits bous, y en altra ocasió enmatsiní a una filla de Fran(cesc) Toló, sotsbatlle de Manàrgues (al marge: “de les quals metsines morí”) y també he enmatsinat a un fill de Joan Quexelós menor, conforme ne estigué acusada, y lo verí ab mos medicaments y en lo que estich acusada que enmatsiní a un minyó de Babot que és de Arbeca amb una pera (tatxat: poma) no era pera sinó poma en la qual postí metsines, y lo enmatsiní de la manera diu la declaració de Matheu Babot y lo curí ab mos medicaments y és veritat s(enyo)r que lo art de bruxeria lo.m ha amostrat temps ha la viuda Cases de Albesa y han (hem) tractat los dos molt temps ab la viuda Cristina del Cor p(er)què són bruixes y metsineras (al marge: per lo que totes juntes havem comeses moltes coses y malefícis de dit art de bruxeria). y també tinch jo y repute per bruixa y metsinera a na Grana del Castell de Menàrgues qui té son marit fora vila y no estan junts, p(er) lo que en una ocasió parlant de son marit digué que la castigave molt però que si la castigave més que ella lo metsinaria que ja tenia les metsines y que stave a sa mà, lo que oí també mon fill qui stà a Menàrgues.

Signa la declaració de Francina Joan Morà
Redorta persevera davant el batlle general i l'assessor.

22 d'octubre de 1616

Es donen defenses per a les activitats denunciades per Redorta fins a les 6 del matí.

Sentència

Attès que dels mèrits de la p(re)nt enquesta contra la dita Francina Redorta, a instància del dit procurador fiscal fulminada, consta de la manera que en via de dret plenament deu constar de la ...tatió del dit procurador fiscal, y en particular de la espontànea y voluntària confessió per dita Francina Redorta feta en y ab la qual conste que ella dita Redorta és bruixa y metsinera y de que ab metsines y medicaments venenats:

A mort y enmatsinat a un parell de bous de sa casa pròpria.

A enmatsinat a un mosso de Matheu Babot posant les metsines dins una poma, la qual ella ab propòsit y voluntat determinada donà al dit moso p(er) ha enmatsinar y matar aquell.

Donà una figua a un fill de Barthomeu Oriola dins la qual ella dita Redorta avie posat arsènit y verdet a fi y efecte de enmatsinar y matar aquell.

Ab dits medicaments venenats a enmatsinat a un fill de Joan Quexalós, menor.

Ab metzines y art diabhòlica a enmatsinat y mort a una filla de Franc(esc)h Toló, sotsbatlle.

Attès finalment que de la p(re)nt enquesta plenament conste que la dita Francina Redorta a comès y perpetrat molts y diferents malefícis, lo que ademés que és en gran vilipendi y desacato de la jurisdicció y senyoria del dit monestir, redunde manifest dany y perjudici de la utilita pública y bé particular, y no sols axò però

y a la dita Francina Redorta condempne a què sie posada en alta forcha y que en aquella sie penjada per lo coll a guisa que muire a fins a tant que la ànima sie separada del cors, a fi y efecte que a ella li servesque de pena y als altres en lo exemplo.

Després de la publicació de la sentència ha de ser torturada “en cap de sos socis a fi y efecte que los delictes no resten inponents en cap de aquells”

La sentència fou llegida a la plaça de la Fuliola per Francesc Benet Maseras, notari públic de Verdú, el 24 d'octubre de 1616.

Actuaren de testimonis Antic Verdú, del Bullidor; Baltasar Ballestar, de la Fuliola, i Joan Coll, batlle de Belcaire.

Dr. Valentí Gual, Universitat de Barcelona

Bibliografia

VARIS AUTORS: *Se'n parlave... i n'hi havie. Bruixeria al Pirineu i a les terres de Ponent*, Xarxa de Museus de les terres de Lleida i Aran, 2019

Organitza:

somriu
Balaguer

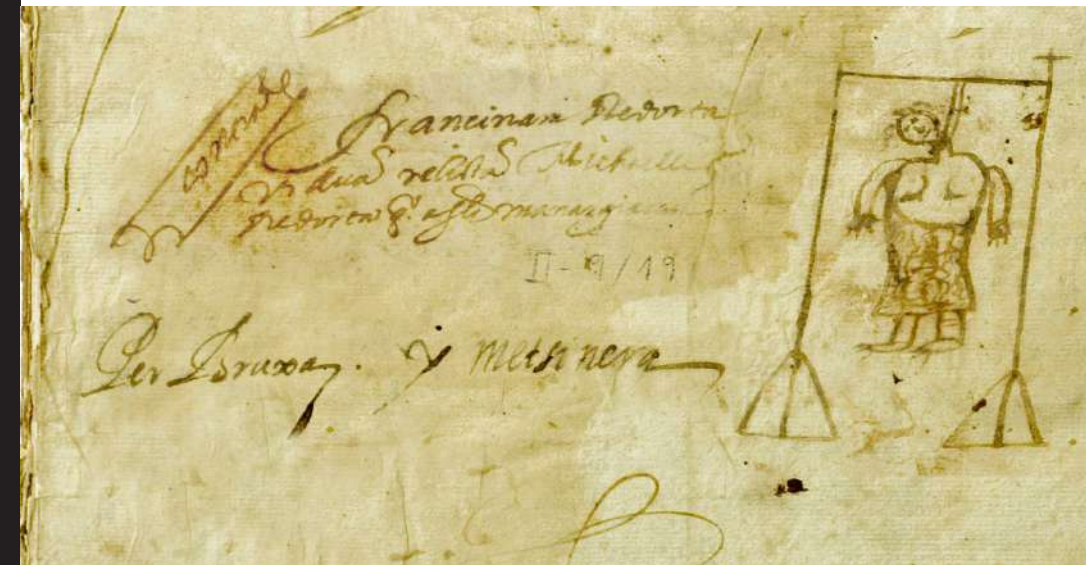
Museu de
la Noguera

Amb el suport de:

EN FEMENÍ

La història a través de les nostres dones

FRANCINA REDORTA DE MENÀRGUES:
executada per bruixa i metzinera

FRANCINA REDORTA DE MENÀRGUENS

executada per bruixa i metzinera

Des de finals de l'edat mitjana, el sud d'Europa es va veure immers en una nova tipologia criminal que s'estengué per tot el continent i que va acabar portant a la forca i a la foguera a desenes de milers de persones: el crim de la bruixeria.

Bona part dels judicis que es van fer per bruixeria es van dur a terme en tribunals locals, i les víctimes foren acusades pels mateixos veïns i veïnes: se les acusava de causar el mal donat, de les pedregades, dels atacs al bestiar, de les malalties, de la mort de la canalla...

I és que a les persones acusades de bruixeria se'ls hi atribuïa la capacitat de provocar la malaltia i la mort a través de diversos mecanismes com els malefícis o les metzines.

Al llarg dels segles en què foren actius aquests tribunals, milers de persones van ser acusades del crim de bruixeria i si bé aquest crim podia ser comès tant per homes com per dones, a casa nostra, foren sobretot aquestes les que el patiren de manera més violenta.

Moltes d'aquestes dones eren sospitoses per la seva vinculació amb la salut o la medicina, per ser coneixedores de remeis i guariments; altres, eren assenyalades a causa de la seva situació marginal (solteres, vídues...), característiques físiques (altes, baixes, fortes...) o simplement pel fet de ser diferents o no avenir-se als estàndards establerts.

Francina Redorta de Menàrguens va ser una d'elles.

Edifici de La Panera a Castellserà, on hi havia hagut el castell. Museu de la Noguera ©

Què en sabem d'ella?

Francina Redorta va ser acusada de bruixeria, detinguda a Menàrguens l'any 1616 i jutjada el 5 d'octubre d'aquest mateix any a la presó del castell de Castellserà. El poc que sabem d'ella és que era la vídua de Miquel Redorta, que era de Menàrguens i que tenia uns 40 anys, tal i com ella mateixa diu a l'inici del primer interrogatori del seu judici.

En aquest, Francina deia saber que havia estat acusada de ser bruixa i metzinera,

que l'havien agafat a traïció i li havien tirat aigua beneïda per examinar-la i trobar-li a l'espatlla esquerra la marca del dimoni. És possible que aquesta marca a l'espatlla li fos reconeguda pel caçador de bruixes professional Cosme Soler, àlies Tarragó, originari de la Baronia de Rialb, que fou un dels caçadors més actius a Catalunya i a qui s'ha d'atribuir la condemna a mort de centenars de dones, una vintena d'elles a les poblacions de Castelló de Farfanya, Montclar d'Urgell, Torregrossa i Bellpuig d'Urgell.

Entre altres crims, a Francina l'acusaren d'haver emmetzinat els fills dels seus veïns Bartomeu Oriola i Elisabet i Marc Canelles, malgrat que ella es defensà dient que el que havia fet era donar-los remeis i que aquestes acusacions eren mentida.

Les declaracions dels testimonis foren suficients perquè els procuradors donessin per provada la seva culpabilitat i la condemnaren a tortura per aconseguir-ne la confessió.

El 15 d'octubre de 1616, després de dies de turment, Francina va confessar i, a la mateixa confessió, va acusar de bruixeria a dues dones més: la vídua Cases d'Albessa i la Cristina del Corb de Balaguer.

Malgrat haver confessat, el procurador va setenciar-la a la forca, no sense abans haver establert que fos torturada un altre cop, per a escarment de les seves sòcies. Era el 24 d'octubre de 1616.

Eva Solanes, Museu de la Noguera

El procés i l'execució

Els vora 600 processos criminals conservats a l'Arxiu de Poblet, armari II, contenen detall d'un únic cas de bruixeria. Concretament al calaix 9, document 19, hi ha 39 folis que detallen els procediments seguits contra una suposada bruixa de Menàrguens.

L'enquesta judicial s'estructura en tres seccions fonamentals: la denúncia del procurador fiscal, la declaració de Francina després d'haver estat torturada reiteradament i, la sentència, concretada en una condemna a mort a la forca, la qual no consta ni on ni quan fou acomplerta.

Denúncia del procurador fiscal davant el batlle general de Poblet (foli 2) 3 d'octubre de 1616

A ma notísia serie y és pervingut, fama pública refferint, que algunes filles y fills de perditio, poch tement a Déu y a la justítia temporal, y en gran vilipendi y poracato de la jurisdicció que V(ostra) R(everència) exersex per lo molt R(everendíssim) S(enyo)r Abbat del re(i)al y insigne monestir de Poblet y en la senyoria y honor de aquell, no dupten ni an duptat cometra y perpetrar molts y differents malefisis y ab medicaments venenats matar moltes criatures, bous, mules y altres averies, y no sols axò però encara anyedint mal a mal y peccat a peccat, no dupten ni an duptat renegar del dol(cí)ssim nom de Jessús y pendre y regonèxer al diablo per señor, prestant en aquell senyoria y vassallatge, y que en particular Fransina Redorta, viuda de la villa de Menàrgues, inseguint y tenint per offisi y art pròpria lo enmatsinar y ab dits medicaments venenats, com és ab arsènit y verdet, matar moltes criatures en la dita villa de Menàrgues, y en spesial a una de Franc(esch) Toló, sosballe de dita villa de Menàrgues, de les quals metsines y medicaments venenats és fama pública que morí, y que també ab los dits medicaments venenats a emmatsinat a un moso de Matheu Babot de la dita villa, a un fill de Jaume Quexelós, un fill de March Canyelles, altre de Matheu Capdevila, y no sols axò però encara en serto ocasió (tallat aquí).

^[1] Portada del judici contra Francina Redorta. Arxiu del Monestir de Poblet, armari II, calaix 9, doc.19